

Златибор Петковић¹
Дунав Банка АД, Београд
Вања Петковић²
Више тужилаштво, Краљево

СТРУЧНИ РАД
Рад је примљен 13.06.2014.
Рад је одобрен 20.08.2014.

ЕКОНОМСКИ РАСТ У УКРАЈИНИ И РУСИЈИ У 2014 ГОДИНИ

Апстракт

У раду, бавићемо се истраживањем економског раста и економске прогнозе у земљама Источне Европе, тј. Русије и Украјне у 2014. години. Да би обезбедиле прилив страног капитала, земље у транзицији су морале створити одговарајућу привредну климу за мултинационалне компаније. Источно-европске земље у транзицији биле су принуђене да брзо и ефикасно либерализују тржиште у циљу привлачења иностраног капитала уколико су желеле да постепено сопствени раст и развој, као и да повећају конкурентност сопствене економије. Земље су морале решити проблеме у судству, да јачају сигурност и ефикасност правне заштите имовине и уговора, да се одлучније боре против корупције и злоупотребе службеног положаја, да повећају брзину, поједноставе и смање трошкове административних поступака, да развијају домаће тржиште капитала.

Кључне речи: *Источна Европа, економски раст, економске прогнозе, Русија, Украјина.*

ЈЕЛ Класификација: F50, G28, J11, O11.

ECONOMIC GROWTH IN UKRAINE AND RUSSIA IN 2014

Abstract

In this paper we will deal with the research of economic growth and economic outlook in the countries of Eastern Europe, that is Russia and Ukraine in 2014. To ensure the inflow of foreign capital in the country's transition had to create the appropriate economic environment for multinational corporations. Eastern European countries in transition were forced to quickly and effectively liberalize the market in order to attract foreign capital if they wanted to enhance their own growth and development as well as to increase the competitiveness of their own economy. Countries were required to solve problems in the judiciary, to strengthen the security and efficiency of the legal protection of property and contract, to resolutely fight corruption and abuse of office, to increase speed, reduce costs and simplify administrative procedures, to develop the domestic capital market.

Keywords: *Eastern Europe, economic growth, economic forecasts, Russia, Ukraine.*

¹ zlatko.petkovic88@gmail.com

² vanja.petkovic18@yahoo.com

Увод

Русија и Украјина се суочавају са значајним изазовима: Русија са тим да подигне свој дугорочни потенцијал раста, а Украјину да управља акутном кризом која се десила ове зиме. Иначе, општа економска слика Источне Европе се претвара у светлију. Гледајући унапред, експанзија ће имати користи од доброг, реалног раста зарада и чињеницу да је регион сада може да се отргне кризи еврозоне, која омета раст и која је довела до нестабилности у банкарским системима, посебно у централним и јужним деловима источне Европе. Државе чланице 2010 године представљају пакет мера у циљу стабилизације еврозоне. За решавање кризе било је спремно 750 милијарди еура и овај пакет назван је “кишобран спас”. Пакет се састојао од механизма и мера за стабилизацију еврозоне. [1]

Већина земаља у источној Европи имало је успорен опоравак, тј. најнижи у првој половини 2013. године. Извоз ће почети да се ојачава захваљујући светлијем Немачком просперитету. Међутим, и успон САД, имаће директан утицај на трговину. Приватна потрошња биће одржива, тако да ће се наставити релативно добар раст зарада услед ниске инфлације и ниских каматних стопа. Ипак, многа домаћинства одложиће велике куповине до средине 2014. године, када ће тржиште рада почети да се стабилизује. Кредитна тржишта се одмрзавају споро, делимично због веома теских услова након кризе еврозоне. Капитални расходи биће депресивни на кратком року, са мањим успонима у 2014 – 2015. години.

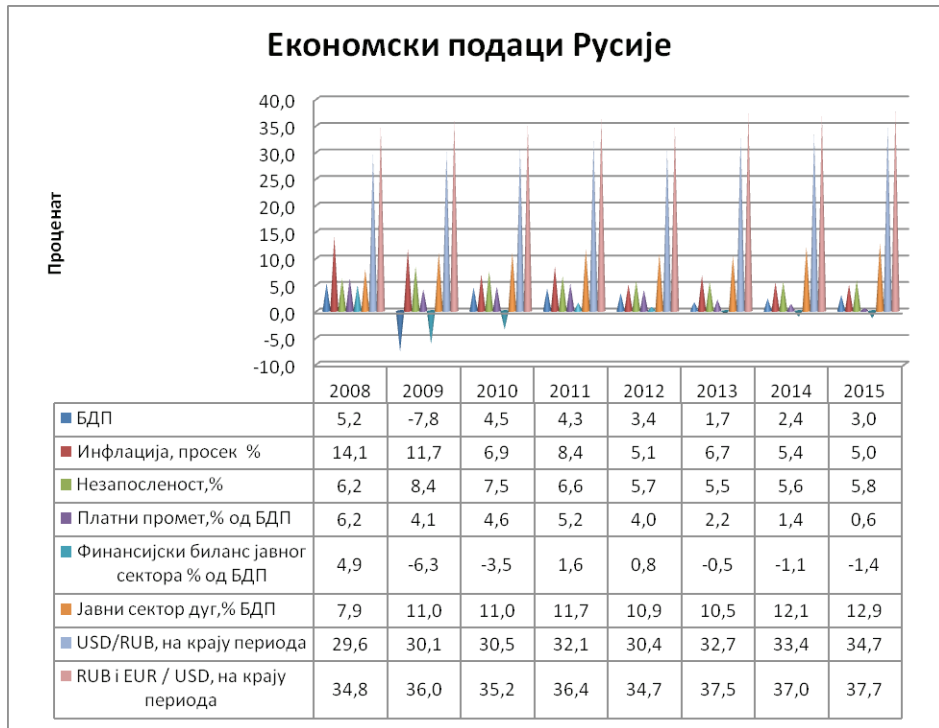
Раст Русије убрзаће се за неких 1,7 % у овој години, док се у 2015. години предвиђа потенцијални раст од 3,0%. Пад цена нафте обезбедиће мању подршку економском расту него раније. Економија већ прелази своју горњу границу привредних ресурса. Демографски тренд је негативан. Далекосежне реформе су потребне како би се повећао потенцијални раст од 5 до 6 %. [2]

Украјина је тешко притиснута великим дефицитом текућег биланса, а обавезне резерве осиромашене, док је стране поверење смањено. Гривна (званична валута Украјине и Републике Крим, девалвирала је најмање 10% почетком 2014. Украјина ће добити нови зајам од ММФ-а. Оно што може вратити Украјини добру репутацију, јесте борба против корупције, поновно успостављање државне управе, успостављање цена енергената, обнова фискалног система и спровођење структурних реформи.

Економске прогнозе Русије у 2014. години

Русија се опоравила жустро након финансијске кризе од 2008 до 2009., али динамику и развој је успорила, одражавајући како домаће тако и спољне недостатке, као што су привреде претераним ослањањем на робног извоза, ниске инвестиције, и заостајања конкурентности. Раст БДП је пао са 3,4% у 2012. на 1,7% у 2013. али се очекује да се опорави до око 2,4% у 2014 и 3% у 2015.

Графикон бр. 1: Кретање економских трендова у Русији

Извор: <http://www.gks.ru> (Russian Federal State Statistics Service)[3]

Приватна потрошња порасла је за 4,7 одсто у 2013. години (2012. год износила је +7,9 одсто), док је фиксна инвестиција уговорена за 0,3 одсто, што је мање од експанзије на 6,4 одсто која је забележена у претходној години. У међувремену, допринос спољног сектора у укупном расту повећан је у односу на претходну годину, као и увоз који износи 3,8 одсто, док је увоз 5,9 одсто. Еквивалентан стимулативни пакет од 0,6 одсто БДП, такође ће помоћи привреди, али она се простире дозрером на неколико година и неће се променити фундаменталним условима. У 2013. интензивирани су активности у пољопривредном сектору, и самим тим допринеће ситуацији утицаја на привредни раст. Привреда је порасла за 1,2 одсто у четвртном кварталу, у односу на исти квартал претходне године. Светски економски панелести у 2014. предвиђају убрзани привредни раст, очекују се да се повећа БДП, (2013. години износио је 1,7 одсто) у 2014. се предвиђа око 2,4 одсто и у 2015. око 3 одсто. [4] Кретање БДП приказан је у графикону бр 2:

Графикон бр. 2: Кретање БДП-а у Русији у 2013,2014 и 2015 години.

Извор: <http://www.gks.ru> (Russian Federal State Statistics Service)[5]

Утицај демографског тренда на привредни раст Русије

Русија се суочава са великим демографским изазовом. Међутим, у Русији већ дужи период постоји демографско погоршање. Становништво се смањује још од распада Совјетског Савеза 1991. Од 1992. до краја 2012. процењује се да је број становника смањен са око 149 милиона на 143 милиона. Главне покретачке снаге су у опадању. Стопа фертилитета (са гледишта демографских истраживања: фертилитет претставља ефективно рађање у једној популацији) у комбинацији са краћим животним веком. Доња стопа фертилитета и животни век изазване су далекосежним друштвеним променама повезаним са распадом Совјетског Савеза и тешке транзиције из планске привреде у правцу тржишне привреде. Током 2012 године број становника Русије благо је порастао. Већина индикација указује да ће се становништво такође повећати незнатно током 2013.

Влада и председник Владимир Путин користили су ове нагле порасте као знак да је демографски тренд сада обрнут, и да су раније политичке мере усмерене на повећање становништва почеле да се остварују. Међутим, према проценама УН стопа укупног фертилитета у Русији остаће испод 2 % у блиској будућности, а и прогнозе указују да ће становништво наставити да се смањује. Од 144 милиона у 2010. становништво ће опасти за око 134 милиона до 2030. и до 121 милиона до 2050. Очекује се да се број радно способних људи још брже смањује, као последица растућег процента старијих људи у укупној популацији. Према анализама, очекује се пад радне снаге од око 8 милиона у периоду од 2012. до 2022. [5]

Постоје две основе између демографије и привредног раста земље. Први основ је преко радне снаге, што повећава укупан капацитет производње једне економије. Повећање радне снаге узрокује пораст укупног БДП. Самим тим, можемо закључити да повећање радне снаге као проценат укупне популације доводи до позитивног ефекта на раст БДП по глави становника. Ту су и индиректни ефекти. Према хипотези животног века укупна штедња у једној економији је под утицајем старосне структуре становништва. Велики проценат људи који раде у старости у односу на укупан број становника, такође повећава уштеду, као и расположиве ре-

сурсе за инвестиције. Према нашим истраживањима процене утицаја погоршања демографије на привредни раст су неизвесне.

Слика Русије је да ће се очекиваним смањењем радне снаге, смањити просечан раст БДП-а годишње од 0,7 до 1,5 % у периоду 2013. до 2018. Без обзира колико ће велики негативни ефекти бити на привредни пораст, демографија је један од неколико фактора који утиче на потенцијал привредног раста Русије. Поред демографије, привредни развој биће потиснут и од стране велике зависности од нафте, а то има велики утицај на привреду и лошу пословну климу. Наша процена је да је потенцијални пораст БДП тренутно око 3%, и да је знатно испод процењених 5 до 6% пре финансијске кризе, што је и био дугорочни циљ владе Русије. Осим уколико се спроведу обимне реформе у овим негативним факторима, потенцијални раст ће пасти испод 3% у наредних неколико деценија.

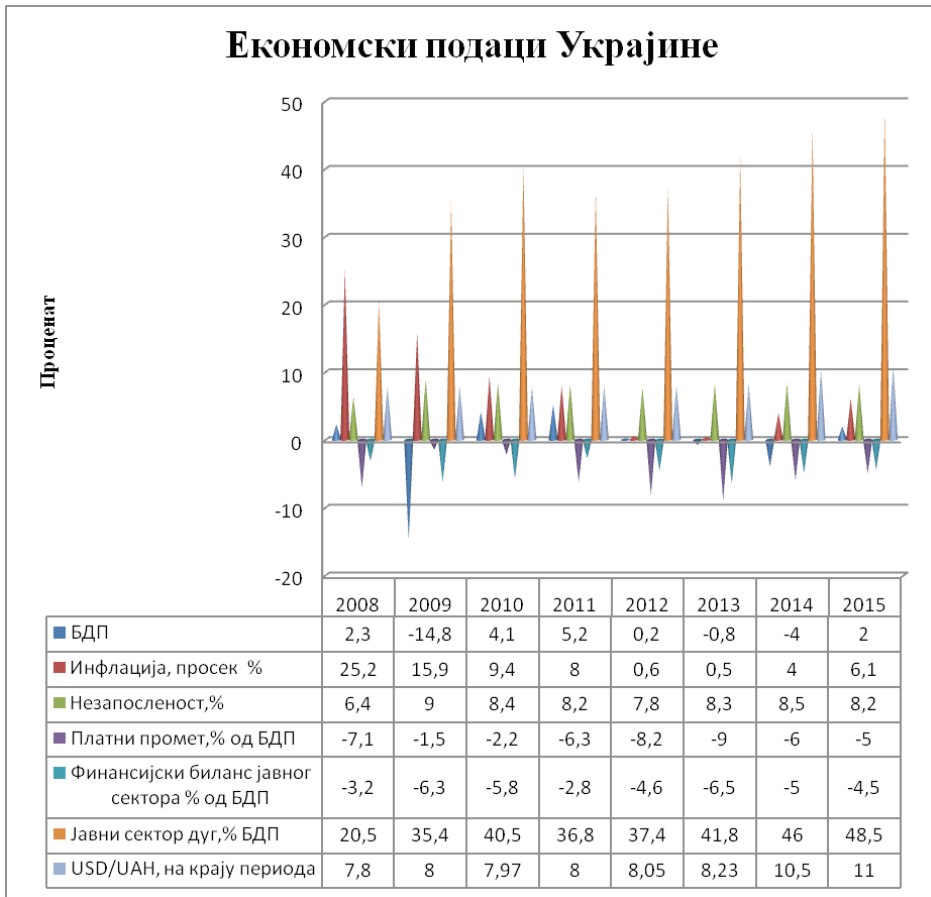
Један практичан пример како демографија наноси штету могућем економском расту, могу се наћи у источном делу Русије. Савезна влада има експлицитан циљ развијања далеког источног региона, који је богат природним ресурсима и има велики потенцијал за извоз у Азију. Међутим, искористити овај потенцијал захтева и велике инфраструктурне инвестиције, као и кључни проблем, а то је велики недостатак радне снаге. Густина насељености у региону је веома ниска, а имиграција из суседних јако насељених региона Кине није алтернатива због противљења међу руским становништвом.

Економске прогнозе Украјине у 2014. години

Политичка и економска ситуација Украјине драматично се погоршала у последњих неколико месеци. Одлука Председника Виктор Јануковича је да у новембру 2013. не потпише трговински споразум и интеграције у ЕУ, које су изазвале широко распрострањене протесте. У међувремену, поверење инвеститора у Украјини је смањено. У нади да ће у децембру хитни руски кредит привремено стабилизовала ситуацију су отпали, па и сама нада да ће Украјина бити у стању да испуни своје спољашње потребе финансирања у 2014. 16. марта 2014. на Криму 97% бирача гласало је: “за” да се отцепе од Украјине и придруже Русији. Овакав политички развој је велики ударац за крхку економску привреду Украјине. У последњих неколико недеља њена економија је катастрофална. До средине јануара њена валута, гривна, била је фиксирана на 8:1, у односу на \$ - долар, а сада је однос 10:1. [6]

Годишња инфлација је скочила са 1,2% у фебруару на 3,4% у марту, чиме је највиша стопа од јануара 2012. Упркос дешавањима у политичкој сфери у последњих неколико месеци и на девизном тржишту, инфлација остаје испод 4,0% док је Централна банка предвиђала 6.0% за период од 2014 до 2015. У међувремену, годишњи просек варијације потрошачких цена пресао је из фебруару од минус 0,1% до плус 0,3% у марту. [8]

Инфлација ће највероватније наставити да расте у наредним месецима, углавном због виших трошкова енергије, и из разлога што је руски државни произвођач гаса, Гаспром, повећао цену гаса за Украјину од 1. априла. У том контексту, можемо предвидети да ће се инфлација до краја 2014., кретати до 8%, док је у односу од прошломесечне прогнозе, инфлација порасла за 2,3%. Укидање субвенције гаса не само да ће довести до губитка прихода од потрошње домаћинства који губе субвенције, међутим, оне ће такође довести и до оштрих повећања цене гаса, које ће смањити потрошњу за скоро сва домаћинства.

Графикон бр. 3: Кретање економских трендова у Украјини.

Извор:<http://me.kmu.gov.ua/> [7]

Украјинска влада је у дуговима и потребна јој помоћ. Ситуација вероватно не би била толико нестабилна да је Украјинска државна благајна стабилнија, или да је економија јача. Земља дугује 13 милијарди долара за 2014. и 16 милијарди долара које доспева пре краја 2015. Међутим, тешко задуженој земљи треба финансијска помоћ да би се спречио банкрот. ММФ је Украјини најавио финансијску помоћ у вредности између 14 и 18 милијарди долара. Пакет је условљен реформама за смањење дефицита јавног сектора. Према процени да покрију своје потребе текућег дефицита и отплату зајма. Украјини су потребна екстерна средства од најмање 25 милијарди долара у 2014.а то ће такође захтевати исту такву финансијску помоћ и у 2015.

Корупција у Украјини је један од најозбиљнијих проблема, и наставља да се погоршава. Пословни магнати користе финансијске привилегије од њихове блиске сарадње са врхунским политичарима. У 2012. нови закон елиминира захтев транспарентности за јавне набавке. Такође, судство је предмет интензивних политичких притисака и углавном спроводи вољу извршне власти.

Закључак

Брзо мењање политичког окружење чини процена перспективе за раст у земљи веома тешким. Тренутно очекујемо да економија доживи велико успоравање у 2014., а можемо предвидети и рецесију. Украјина се суочава са мноштво изазова: недавним политичким немирима нарушена је економска активност у првом кварталу. Мере штедње ће вероватно бити везане за економски реформске планове ММФ-а. Штавише, укидањем руског гаса (Гаспром) у априлу, очекује се повећање притиска на платни биланс у земљи. Уколико се политичке тензије охладе, тј. уколико се однос са Русијом стабилизује, биће од пресудног значаја у платном билансу Украјине, јер је Русија дестинација за око четвртину украјинског извоза. Ако политичка криза између ове две земље не буде решена, Украјина би могла у потпуности изгубити приступ руском тржишту. Као што је раније напоменуто, украјински народ биће велики економски губитници у овој кризи (што су већ више од две деценије. Чека се трећи круг штедње ММФ-а, који ће значити да ће субвенције за гас бити смањене. Смањиће се пензије, отпуштати радници, а инфлација ће расти. Животни стандард пашће још више у 2015. години.

Литература

- Др Љубиша Милачић „Економска криза Европске Уније и мере стабилизације“ Друштво економиста “Економика” Ниш, Година LIX, IV-VI 2013, број 2, стр.90.
- <http://www.focus-economics.com/index.php> [a]
- <http://www.gks.ru> – (Russian Federal State Statistics Service)
- www.ecb.europa.eu – Macroeconomic Developments, the Central bank Europe, January, 2014.
- http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/en/main – Federal State Statistics Service (Rosstat)
- <http://www.focus-economics.com/en/economy> – Central Statistics Bureau and Focus Economics Consensus Forecast.
- <http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article/info> [a]
- <http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article/info> [б]
- <http://www.focus-economics.com/index.php> [б]
- Минић, Ј. Ј. Кроња, “Regional cooperation for development and european integration, EMinS”, Београд, 2007.
- Magnus Blomström and Ari Kokko, “The economics of foreign direct investment Incentives”, in: Heinz Herrmann and Robert Lipsey (eds.), “Foreign direct investment in the real and financial sector of industrial countries”, Springer, Berlin, Germany, 2003.
- Иван Т. Беренд “Економска повијест Европе 20. Стољећа”, Издавач: Матез Загреб, 2011.
- History Derailed: Central and Eastern Europe in the ‘Long’ 19th Century 2003.
- Models of European and World Integration, Intl. Conference, 2001. Faculty of Political Science, Banska Bistrica, 244 p.

